

HOOFDSTUK 1: DE ECONOMISCHE KRINGLOOP

1. BEGRIPPEN.....	3
2. ECONOMISCHE KRINGLOOP MET BEDRIJVEN EN GEZINNEN.....	3
3. ECONOMISCHE KRINGLOOP MET BEDRIJVEN, GEZINNEN EN BANKEN.....	5
4. ECONOMISCHE KRINGLOOP MET BEDRIJVEN, GEZINNEN EN OVERHEID.....	6
5. ECONOMISCHE KRINGLOOP MET BEDRIJVEN, GEZINNEN, OVERHEID EN BUITENLAND.....	8

HOOFDSTUK 2: DE MARKT EN DE PRIJS VAN DE GOEDEREN EN DIENSTEN DEEL 1

1. INLEIDING: DE MARKT.....	3
1.1. SOORTEN MARKTEN.....	3
1.2. MARKTVORMEN.....	4
2. VRAAG, AANBOD EN PRIJSVORMING OP DE COMPETITIEVE MARKT.....	7
2.1. DE VRAAG.....	7
2.2. HET AANBOD.....	9
3. HET MARKTEVENWICHT.....	11
3.1. DE PRIJS.....	11
3.2. HET PRIJSMECHANISME.....	12
3.3. INVLOED VAN VRAAG- EN AANBODVERSCHUIVINGEN OP DE PRIJS.....	13
4. FACTOREN DIE DE MARKTPRIJS BEÏNVLOEDEN.....	18
5. DE PRIJSELASTICITEIT VAN DE VRAAG.....	18
5.1. E _{pv} BEREKENEN.....	18
5.1.1. Procentuele benadering.....	18
5.1.2. Middelpuntsmethode.....	20
5.2. GRADATIES IN DE ELASTICITEIT VAN DE VRAAG.....	22
5.3. DE PRIJSELASTICITEIT VAN DE VRAAG VARIEERT LANGSHEEN DE VRAAGCURVE.....	24
5.4. INVLOEDEN OP DE PRIJSELASTICITEIT VAN DE VRAAG.....	26
5.5. HET BELANG VAN DE PRIJSELASTICITEIT VAN DE VRAAG.....	27
5.6. PRIJSELASTICITEIT VAN DE VRAAG EN OMZET.....	27
6. DE PRIJSELASTICITEIT VAN HET AANBOD.....	29
6.1. E _{pa} BEREKENEN.....	29
6.2. GRADATIES IN DE ELASTICITEIT VAN HET AANBOD.....	29
6.3. INVLOEDEN OP DE PRIJSELASTICITEIT VAN HET AANBOD.....	31
7. DE INKOMENSELASTICITEIT.....	32

**OEFENINGEN BIJ HOOFDSTUK 2:
DE MARKT EN DE PRIJS VAN DE GOEDEREN EN DIENSTEN DEEL 1**

REEKS 1: DE MARKT.....	3
1.1. OPGAVEN.....	3
1.1. OPLOSSINGEN.....	3
REEKS 2: VRAAG EN AANBOD.....	4
2.1. OPGAVEN.....	4
2.2. OPLOSSINGEN.....	5
REEKS 3: VERSCHUIVINGEN VAN VRAAG EN AANBOD.....	7
3.1. OPGAVEN.....	7
3.2. OPLOSSINGEN.....	12
REEKS 4: PRIJSELASTICITEIT.....	16
4.1. OPGAVEN.....	16
4.2. OPLOSSINGEN.....	20

HOOFDSTUK 3: DE MARKT EN DE PRIJS VAN DE GOEDEREN EN DIENSTEN DEEL 2

1. DE PRIJSVORMING OP DE MARKT MET VOLKOMEN CONCURRENTIE.....	3
1.1. DE PRIJSVORMING DOOR DE WET VAN VRAAG EN AANBOD.....	3
1.2. DE PRODUCENT BIJ VOLKOMEN CONCURRENTIE.....	3
1.3. DE EFFECTENBEURS.....	7
2. MONOPOLIE.....	8
2.1. KENMERKEN EN ONTSTAAN.....	8
2.2. PRIJSVORMING BIJ MONOPOLIE.....	8
2.3. WINST BIJ MONOPOLIE.....	10
2.4. PRIJSDISCRIMINATIE.....	12
3. MONOPOLISTISCHE CONCURRENTIE.....	13
3.1. KENMERKEN EN ONTSTAAN.....	13
3.2. PRIJSVORMING BIJ MONOPOLISTISCHE CONCURRENTIE.....	13
3.2.1. Prijsvorming op korte termijn.....	13
3.2.2. Prijsvorming op lange termijn.....	13
3.3. PRODUCTDIFFERENTIATIE.....	16
3.4. RECLAME.....	17
4. OLIGOPOLIE.....	18
4.1. ONTSTAAN EN KENMERKEN.....	18
4.2. CONCURRENTIE BIJ OLIGOPOLIE.....	19
4.3. DE PRIJSVORMING BIJ HET OLIGOPOLIE.....	19
4.3.1. De karteloplossing.....	19
4.3.2. De geknikte vraagcurve.....	23
4.3.3. Prijsleiders.....	25

**OEFENINGEN BIJ HOOFDSTUK 3:
DE MARKT EN DE PRIJS VAN DE GOEDEREN EN DIENSTEN DEEL 2**

REEKS 1: DE PRODUCENT BIJ VOLKOMEN CONCURRENTIE.....	3
1.1. OPGAVEN.....	3
1.2. OPLOSSINGEN.....	4
REEKS 2: MONOPOLIE.....	6
2.1. OPGAVEN.....	6
2.2. OPLOSSINGEN.....	9
REEKS 3 MONOPOLISTISCHE CONCURRENTIE.....	13
3.1. OPGAVEN.....	13
3.2. OPLOSSINGEN.....	15
REEKS 4: OLIGOPOLIE.....	17
4.1. OPGAVEN.....	17
4.2. OPLOSSINGEN.....	19

HOOFDSTUK 4: DE MARKT EN DE PRIJS VAN DE GOEDEREN EN DIENSTEN DEEL 3

1. WELVAART.....	3
1.1. HET CONSUMENTENSURPLUS.....	3
1.2. HET PRODUCENTENSURPLUS.....	3
1.3. WELVAART METEN.....	4
1.4. OEFENINGEN.....	5
1.4.1. Opgaven.....	5
1.4.2. Oplossingen.....	6
2. HET PRIJSBELEID VAN DE OVERHEID.....	9
2.1. PROGRAMMAOVEREENKOMSTEN.....	11
2.2. PRIJSVERHOOGINGSAANGIFTE.....	11
2.3. MAXIMUMPRIJZEN.....	11
2.4. MINIMUMPRIJZEN.....	14
2.5. OEFENINGEN.....	16
2.5.1. Opgaven.....	16
2.5.2. Oplossingen.....	17
3. INFLATIE EN DEFLATIE.....	18
3.1. BEGRIPPEN.....	18
3.2. INFLATIE EN DEFLATIE METEN.....	18
3.3. INFLATIE.....	19
3.3.1. Oorzaken.....	19
3.3.2. De gevolgen van inflatie.....	20
3.3.3. Bestrijding van inflatie (beknopt).....	22
3.4. DEFLATIE.....	23
3.4.1. Oorzaken van deflatie.....	23
3.4.2. Gevolgen van deflatie.....	23
3.4.3. Bestrijding van deflatie (beknopt).....	24
3.5. BESTRIJDEN VAN INFLATIE EN DEFLATIE IN WAT MEER DETAIL.....	25
3.5.1. Monetair beleid in het algemeen.....	25
3.5.2. Monetair beleid ECB.....	26
3.5.3. Prijsreglementerend optreden door overheden.....	29
3.5.4. Onrechtstreeks nastreven van prijsstabiliteit door overheden.....	29
4. DE PRIJSINDEXATIE.....	30
4.1. INDEXCIJFER VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN.....	30
4.2. GEZONDHEIDSINDEX.....	31
4.3. BEREKENING VAN HET INDEXCIJFER VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN.....	32
4.4. INDEXAANPASSINGEN.....	34
4.4.1. Loonindexering.....	34
4.4.2. Indexering van de huurprijzen.....	35
4.4.3. Negatieve gevolgen van indexaanpassingen.....	36

HOOFDSTUK 5: DE ARBEIDSMARKT

1. DE ARBEIDSMARKT.....	3
2. DE VRAAG NAAR ARBEID.....	3
2.1. DE ARBEIDSVRAAG.....	3
2.2. DE ARBEIDSVRAAG ALS AFGELEIDE VRAAG.....	3
2.3. FACTOREN DIE DE VRAAG NAAR ARBEID BEPALEN.....	6
3. HET AANBOD VAN ARBEID.....	7
3.1. HET ARBEIDSAANBOD.....	7
3.2. FACTOREN DIE HET ARBEIDSAANBOD BEPALEN.....	7
3.3. BEGRIPPEN IN VERBAND MET HET AANBOD VAN ARBEID.....	9
4. DE PRIJSVORMING OP DE ARBEIDSMARKT.....	9
4.1. HET LOON.....	9
4.1.1. Algemeen principe: marktevenwicht.....	10
4.1.2. Het bestaan van deelmarkten.....	11
4.1.3. De vakbonden.....	12
4.1.4. De werkgeversorganisaties.....	13
4.1.5. De overheid.....	15
4.2. KENGETALLEN.....	19
4.3. SOORTEN WERKLOOSHEID.....	23
4.4. ACTUELE THEMA'S.....	25
4.4.1. De arbeidsmarktparadox en knelpuntberoepen.....	25
4.4.2. De werkloosheidsval.....	25
4.4.3. Kwaliteit van de arbeid.....	26
4.4.4. Arbeidsproductiviteit.....	27

HOOFDSTUK 6: DE GELD- EN KAPITAALMARKT

1. BEGRIPPEN.....	3
2. DE VRAAG NAAR GELD.....	3
2.1. GEZINNEN.....	4
2.1.1. Kredietopening.....	5
2.1.2. Geoorloofde debetstand op een rekening.....	5
2.1.3. (Ver)koop op afbetaling.....	5
2.1.4. Lening op afbetaling.....	6
2.1.5. Hypothecair krediet.....	6
2.1.6. Financieringshuur.....	6
2.1.7. Overbruggingskrediet.....	6
2.2. ONDERNEMINGEN.....	7
2.2.1. Kaskrediet.....	7
2.2.2. Het gewoon discontokrediet.....	7
2.2.3. Verkoop op termijn.....	7
2.2.4. Verkoop op afbetaling.....	8
2.2.5. Kasvoorschot of straight loan.....	8
2.2.6. Kredietopening.....	8
2.2.7. Lening op afbetaling.....	8
2.2.8. Hypothecair krediet.....	8
2.2.9. investeringskrediet.....	8
2.2.10. Financieringshuur.....	9
2.3. OVERHEID.....	9
2.4. BUITENLAND.....	10
2.5. VERLOOP VAN DE VRAAGFUNCTIE.....	10
3. HET AANBOD VAN GELD.....	10
3.1. DE AANBIEDERS.....	10
3.1.1. Gezinnen.....	10
3.1.2. Ondernemingen.....	11
3.1.3. Overheid.....	11
3.1.4. Buitenland.....	11
3.2. VORMEN VAN AANBOD.....	12
3.3. VERLOOP VAN DE AANBODFUNCTIE.....	15
4. ROL VAN DE BANKEN.....	16
5. PRIJSVORMING OP DE GELD- EN KAPITAALMARKT.....	18
5.1. INTREST.....	18
5.2. DIVIDEND.....	19

HOOFDSTUK 7: DE ECONOMISCHE OMGEVING

1. HET BRUTO BINNENLANDS PRODUCT (BBP).....	3
1.1. BEGRIP.....	3
1.2. NOMINAAL EN REËEL BBP.....	4
1.3. HET BBP ALS WELVAARTSINDICATOR.....	5
2. ECONOMISCHE GROEI.....	7
2.1. BEGRIP.....	7
2.2. BEREKENEN VAN DE ECONOMISCHE GROEI.....	8
2.3. DETERMINANTEN VAN ECONOMISCHE GROEI.....	11
2.3.1. Kapitaal.....	12
2.3.2. Arbeid.....	16
2.3.3. Technologie: belang van R & D.....	16
2.4. DE ECONOMISCHE GROEI VAN BELGIË.....	17
2.5. DE ECONOMISCHE GROEI OP WERELDNIVEAU.....	17
2.6. VOOR- EN NADELEN VAN ECONOMISCHE GROEI.....	21
2.6.1. Voordelen.....	21
2.6.2. Nadelen.....	21
2.7. OVERHEIDSMAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE ECONOMISCHE GROEI...22	
2.7.1. Stimuleren van sparen en investeren.....	22
2.7.2. Stimuleren van ondernemerschap.....	22
2.7.3. Arbeid.....	22
2.7.4. Research & development.....	25
2.7.5. Goede overheidsinstellingen en goed beleid.....	26
2.7.6. Wegwerken van onderbesteding en overbesteding.....	27
3. DE CONJUNCTUURCYCLUS.....	28
3.1. BEGRIPPEN.....	28
3.2. FASEN.....	28
3.3. BELANG VAN INFORMATIE OVER DE CONJUNCTUUR.....	30
3.4. CONJUNCTUURINDICATOREN.....	30

HOOFDSTUK 8: BUITENLANDS BELEID

1. INTERNATIONALE HANDEL.....	3
1.1. BELANG.....	3
1.2. BEGRIPPEN.....	3
1.3. VOORDELEN EN GEVAREN.....	4
1.3.1. Voordelen.....	4
1.3.2. Gevaren.....	5
1.4. OVERHEIDSINGRIJPEN.....	5
1.4.1. Wat zijn de argumenten voor protectionisme?.....	5
1.4.2. Vormen van handelsbelemmeringen.....	6
1.4.3. Afbouw van de handelsbelemmeringen.....	7
1.4.4. Multilaterale onderhandelingen en rol van de WTO.....	8
1.4.5. Regionale handelszones.....	10
1.5. DELOKALISATIE.....	11
1.5.1. Redenen om te delokaliseren.....	13
1.5.2. Gevolgen voor de "gastlanden".....	14
2. DE HANDELS- EN BETALINGSBALANS.....	15
2.1. DE BETALINGSBALANS EN HAAR DEELBALANSEN.....	15
2.2. EVENWICHT OF ONEVENWICHT OP DE HANDELS- EN BETALINGSBALANS.....	18
2.3. OORZAKEN VAN EEN ONEVENWICHT OP DE BETALINGSBALANS.....	19
2.4. GEVOLGEN VAN EEN ONEVENWICHT OP DE BETALINGSBALANS.....	20
3. BELANG VAN DE INTERNATIONALE HANDEL VOOR BELGIË.....	22
4. HET INTERNATIONAAL BETALINGSVERKEER.....	23
4.1. DE EURO EN DE EUROZONE.....	23
4.2. WISSELMARKT EN WISSELKOERS.....	24
4.2.1. Vlottende en vaste wisselkoersen.....	25
4.2.2. De invloed van koersschommelingen op internationale handel.....	30
5. DOCUMENTEN EN AFSPRAKEN BIJ INTERNATIONALE HANDEL.....	31
5.1. HET BELANG VAN DOCUMENTEN EN AFSPRAKEN BIJ INTERNATIONALE HANDEL.....	31
5.2. DOCUMENTEN BIJ INTERNATIONALE HANDEL.....	32
5.2.1. Contractuele documenten.....	32
5.2.2. Douanedocumenten.....	33
5.2.3. Transportdocumenten.....	34
5.3. INCOTERMS.....	36

HOOFDSTUK 9: DUURZAAM ONDERNEMEN

1.1. BEGRIP.....	3
2. DE ROL VAN DE OVERHEID BIJ DUURZAAM ONDERNEMEN.....	7
2.1. WAAROM STIMULEERT DE OVERHEID DUURZAAM ONDERNEMEN?.....	7
2.2. OP WELKE MANIER STIMULEERT DE OVERHEID DUURZAAM ONDERNEMEN?.....	8
2.3. DE WET PRODUCTNORMEN.....	10
2.4. INSTELLINGEN DIE MVO BEVORDEREN.....	11
3. EERLIJKE HANDEL (FAIR TRADE).....	12
3.1. HET BEGRIP EERLIJKE HANDEL.....	12
3.2. ORGANISATIES.....	15
3.3. LABELS.....	17
3.4. FAIR TRADE IN BELGIË.....	18

HOOFDSTUK 10: ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

1. DE INDUSTRIËLE ONTWIKKELING VAN LANDEN.....	3
2. DE METING VAN INKOMENSONGELIJKHEDEN.....	4
2.1. INLEIDING.....	4
2.2. LORENZ-CURVE.....	5
2.3. GINI-COËFFICIËNT.....	7
2.4. DE HDI.....	8
3. ONTWIKKELINGSHULP EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING.....	11
3.1. BEGRIPPEN.....	11
3.2. DE ONTWIKKELINGSPROBLEMATIEK.....	11
3.3. REDENEN VOOR ONTWIKKELINGSHULP.....	13
3.4. TWEE MODELLEN ALS OPLOSSING VAN DE ONTWIKKELINGSPROBLEMATIEK.....	14
3.5. DE BELGISCHE EN VLAAMSE ONTWIKKELINGSHULP.....	15
3.5.1. De bevoegdheden van de Federale overheid.....	15
3.5.2. De bevoegdheden van de Vlaamse overheid.....	17
3.6. DE NGO'S.....	19